

Sisyfosarbejde i Congo

Af Mads Fleckner

Den 30. marts 2005 besluttede FN's sikkerhedsråd at forlænge den fredsbevarende mission i den Demokratiske Republik Congo (MONUC) frem til 1. oktober. Beslutningen er affødt af en række fortsatte voldelige hændelser i landets østlige regioner, hvor civilbefolkningen er under konstante overgreb. Sidste år blev missionens kontingent forhøjet med 16.700 soldater og 341 civile politifolk, og fik udvidede beføjelser til, at tage alle midler i brug. De ny beføjelser var nødvendige og stærkt tiltrængt, men kontingentet var langt under Kofi Annans anmodning om 23.900 tropper og 507 politifolk. Imidlertid hagler kritikken ned over FN-styrken, der beskyldes for seksuel udnyttelse af mindreårige, og manglende evne til, at forhindre de vedvarende overgreb på befolkningen.

Da FN efter Congo-krisen forlod landet i 1963, var det for at overlade landet til Mobutus 32 års kleptokratiske despoti. I 1999 oprettede FN atter engang en mission i det falliterklærede land, med det formål at observere fredsprocessen, og sørge for, at den blev opretholdt. Samme år udviklede striden om retten til et stykke land mellem to stridende grupper sig til det rene blodbad. Hema- og Lendu-stammerne havde tilbage fra tiden med det belgiske kolonistyre opbygget voldsomme spændinger mellem sig. Disse var til dels skabt af, at den koloniale administration havde favoriseret gruppen med Hema-tilhørsforhold, og fortrinsvis havde givet dem adgang til uddannelse og efterfølgende administrative poster. I januar 2000 havde den første bølge af gensidig vold alene dræbt 7000 og drevet 150.000 civile på flugt.

Bunia, som er Ituri-provinsens handelscentrum, lagde igennem foråret og sommeren 2003 scene til endnu et blodbad, der tvang en fransk EU-styrke (den første EU-styrke på fransk jord) til at rykke ind. De 1.100 franske soldater skulle holde stand indtil FN fik forhandlet sig færdig.

Fredsforhandlingerne, der fandt sted i Zambias hovedstad Lusaka i 1999, skulle forsegle den konflikt og borgerkrig, der blev udløst ved oprørsveteranen Laurant Kabilas magtovertagelse i 1997. Kabila, der havde fordrevet tiden med diamantsalg og våbenhandel under Mobutus regeringstid, blev af de omkringliggende lande set som den udvalgte til at arve tronen fra Mobutu, men blot et år efter, i 1998, vendte han sig mod sine allierede (blandt de mest aktive, Uganda og Rwanda), som havde hjulpet ham til magten. Disse endte med at blive i landet med hver deres okkuperede områder og trak sig først officielt tilbage i august 2003, hvor de indgik i den nuværende transitionsregering.

Skrøbelig fred og FN's underbemanding

Den fredsproces, der blev indledt i 1999, ledte i 2003 frem til et nationsbygningsprojekt, der erstattede okkuperingerne af landet med 4 vicepræsidentposter under den

nuværende præsident, Joseph Kabila, søn af Laurent, der blev snigmyrdet i 2001. Fredsprocessen og transitionsregeringen som stabiliserende faktor har dog aldrig slået rod i det Østlige Congo. Sidst i februar blev 9 FN soldater dræbt af rebeller, og MONUC svarede hårdt igen med, arrestationer og nedbrænding af rebellernes lejre.

Man skønner, at der er omkring 15.000 militssoldater spredt ud over den nordøstlige del af landet (Ituri-provinsen), som har en af verdens største guldforekomster. Disse rebelfraktioner er hovedsageligt Rwandisk infiltreret og beskytter Rwandiske økonomiske interesser under dække af, at vil fange de Hutu-dominerede militser (Interehamwe), der deltog i Rwandas folkemord tilbage i 1994. Rwandas interesse i Congos ressourcer forstærkes yderligere af, at Rwandas præsident, Paul Kagame, har aktier i mindst 10 mine-koncessioner i Congo. Ydermere er Rwandas hovedstad, Kigali, dybt afhængig af Congos mineraler og den grænsehandel, der er et resultat deraf.

Hændelser tilbage fra i sommers tegner et billede af hvad MONUC's personel har været oppe imod. Fra 2. til 9. juni lykkedes det 2-3.000 rwandisk opbakkede soldater at invadere byen Bukavu i den sydlige Kivu-provins på grænsen til Rwanda. Her måtte de 600 magtesløse FN-tropper opgive kampen og overgive kontrollen med byen. Episoden skabte 30.000 flygtninge, der flygtede ind over grænsen til Rwanda og Burundi. FN's manglende handlekraft og sager om FN-soldaters seksuelle udnyttelse af lokale piger skabte stor vrede blandt civilbefolkningen. I hovedstaden Kinshasa, ca. 1.500 km mod vest, blev samtlige FN's kontorer i byen smadret, og bilerne væltet omkuld og brændt.

Den 13. august blev 160 tutsier nedslagtet i Gutamba flygtningelejren i nabolandet Burundi. At dette kunne finde sted, skyldes til dels, at MONUC har ringe kontrol med grænseoverløbere, heraf militser på hævntogter eller plyndringer, samt at man fra international side har overhørt de internationale påbud, og placeret flygtningelejrene for tæt på de nationale grænser. Disse flygtningelejre har oven i dette ofte fungeret som rekrutteringssted til militserne.

Høje dødstal og lav prioritering

Selvom løsningen på konflikten mest af alt beror på en ærlig velvilje fra de involverede parters side, har konflikten lidt under en for svag repræsentation af fredsobservatører med de nødvendige beføjelser til at dæmme op for den kroniske vold. Der tegner sig et billede af en prioritering, hvor især DR-Congo har rangeret lavt, når man ser på antallet af døde og internt fordrevne. Dødstallet, der nærmer sig de 5 millioner siden konfliktens udbrud i 1998, har kun sidestykke i anden verdenskrig, og er et mørkt kapitel i folkemordets historie, der stadig skrives.

Hvis man skulle have den samme tæthed af FN-soldater i DR-Congo som under Kosovo-krisen i forhold til konfliktens geografiske størrelse, ville det kræve en styrke på 10 millioner.

Publiceret af Det danske Fredsakademi marts 2007.